

Dini perdelenýänleriň ýaýýan erbetligi

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy, Sözlär

написано kitapcy | 23 января, 2025

Dini perdelenýänleriň ýaýýan erbetligi DINI PERDELENÝÄNLERIŇ ÝAÝÝAN ERBETLIGI

Geçen hepdedäki ýazgymyň dowamyny soňky hepdä goýanym üçin okyjylarymdan ötünç soráýaryn. Emma bu ýazgymam erbetlik problemsyndan üzňe däl.

Ahlak ýaramazlygynyň (erbetliginiň) düýbünde tarapgöýlügiň, adalatsyzlygyň, ukyp-başarnyksyzlygyň, hetdini tanamazlygyň ýatandygyny görýäris. Ýnha, muňa tipiki mysal hökmünde «Menzil» tarykatyndan Aly Edizeriň terbiýesiz we şonçarak derejede jahylçylykly mazmundaky çykyşlaryny görkezmän geçip bilmedim. Bu sähne eýeleýän wezipesinden boşadyldy (munuň üçin saglygy goraýyş ministrine minnetdarlyk bildireliň), emma GATA ýaly baýry gurama (belki-de taryhynda birinji gezekdir) şular ýaly biriniň baş lukmanyň kömekçisi wezipesine bellenendigi wyždanlarymyzy syzlatdy. Diýmek, menzilçi bolsaň bolany! Hamala lukmanmyş, emma onuň paýlaşýan wideoroliklerinde lukmançylyk barada kalam agyz söz ýok, aýlyk alýan kärinden başga hemme zady oňarýar: agyzlary alaran är-aýallary birikdirýär, köp aýallygy öňe sürüp Medeni (maşgala we nika) kanunymyza garşy çykýar, Osmanly soltany Mahmyt II-niň döwrüniň modernleşme (döwrebaplaşma) syýasatyny ýazgarýar, arap entarisiniň* üstünden dini hökümler berýär we ş.m. we ş.m. Bu many-müjresiz çykyşlaryň düýp sebäbi – onuň hyýalynda döreden şerigat düzgüni.

■ JAHYLLYGYŇ HÄKIMIÝETI

Ilki bilen şu kesgitlemäni bereliň: Aly Edizerdir şuňa meňzeşleriň mazamlaýan entarisi pygamberimiziň (s.a.w) ganym duşmany Ebu Jehiliňem, şol ýurtda ýaşap geçen beýleki müşrikleriňem geýýän eşiği bolandygyny ýatdan çykarmalyň. Bu eşik biçüwi häzirki wagt türk harytlaryny boýkot edýän araplaryň öz ýaşaýan ýurtlarynyň geografiki şertlerine mahsus egin-eşikdir. Ikinjidenem, arap medeniýetinde sakalsyzlyk nogsanlygyň alamatydyr. Haýsy ynançdan bolsa bolsun, tapawudy ýok, şonuň üçin araplaryň ýaşaýan ýurtda ýaşaýan sakalsyz erkeklere hut şol sebäpli gyýa göz bilen garapdyrlar. Şeýlede, otparazlar başlyklaýyn ähli ynançlarda selleli-sarykly gezmek adatdyr. Diýjek bolýan zadym, yslam diýlende, öz döwrüniň medeniýetini alamatlanlandyryan sakgalyň, selledir sarygyň, jüpbäniň, entariniň dile getirilmegi diýseň zyýanlydyr. (Pygamberiň edim-gylymyny, geýnişini nusga alyp geýinmek, özüňi alyp barmak başga gürrüňiň temasy).

■ ABSOLÝUT ERBETLIGIŇ ADY

Geleliň esasy gürrüňe: modern döwletiň ähli artykmaçlyklaryndan, nygmatlaryndan peýdalanyň, emma dünýewi döwlet gurluşyna duşmançylyk besleýänlerden halk köpçüligi bizar boldy. Musulmanlyk diňe daşky görnüşe – şahsy bähbitleriniň hatyrasyna adalat, mynasyplyk (*liyakat* – laýyklyk, ýagny ukyp-başarnyga görä iş), amanat, meşweret (sala, geňeş manysynda), maslahat ýaly diniň esasy prinsipleri ýer bilen ýegsan edilen döwründe adamlaryň ýadyna musulmanlyk düşermi? Dert-aladasy hakykatdanam yslam bolýan bolsa, bu baş ýörelgä jan-tenleri bilen ýapyşardylar. Olaryň bar oňarýan zady öz egolaryny kanagatlandyrmak. Egolaryny kanagatlandyryp bilmeýän açgözleriň hemme zada gözegçilik edesleri gelýär we hiç bir ýagdaýda jogapkärçilige çekilesleri gelenok. «Alla, pygamber» diýip, sarykdyr selleli birküç sany parz ybadaty adamlaryň gözi üçin amal edip, erbetliklerini örtýändirin öýdýärler.

Bu ýagdaý şahsy adamlary erbetlikden jemgyýetçilik

erbetligine, jemgyýetçilik erbetligindenem teologik erbetlige alyp baryar birtopar ýagdaý bilen yüzbe-ýüz galmaga iterýär.

■ MUSULMAN DIÝLENDE GÖZ ÖŇÜNE GELÝÄNLER

Geçmişde musulman diýlende – gybat etmeýän, ýalan sözlemeýän, kişi hakyny iýmeýän, hiç kimiň mal-mülküne namysyna gözüni dikmeýän adamsöýümlilikli artykmaçlyklar ýada düşerdi. Şindi gybatyň iň lükgesini gaýyrýan, gözümiziň içine serede-serede ýalan sözleýän, öz tarykatynyň adamyny çürkeýän, agy-garany seljermeýän, kimdir birine birine gara sürtmek üçin elinden geleni gaýgyрмаýan, adamlaryň göwnüne degmegi eşege palan atança-da görmeýän, özi bilen deň pikir ýöretmeýänlere agzyndan gelen hapa-paýyş sözleri ýagdyrýan, edepsiz dil ulanýan, aýal-gyzlara we kämillik ýaşyna ýetmediklere garşy zorlukly hereketleri etmekde ýaka tanadan kişiler göz öňüne gelýär.

Bar zat gury söze öwrülipdir, has takygy, teoriýada ynanja wekilçilik edýän, emma, praktikada özüni erbetligiň batgasyna batyran musulmansumaklar bar.

Iňňän gynançly, iňňän.

Indi musulmanlyk diýen zat ýok, musulman bar. Elbetde, onu-da tapybilseňiz. Edil ussat şahyr Mehmet Akifiň aýdyşy ýaly:

*“Näçe çyn musulmana duşsam, hemmesi makberdedir,
Musulmanlyk... bilmedim-dä, megerem, göklerdedir.”*

Aýşe SUJU.

«SÖZCÜ» gazetini, 12.10.2020 ý.

[i]*entari – araplaryň milli eşigi, (ýagny, etekli köýnek - t.b.).

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Jemgyýetçilik tankydy